א״ר בון כתיב °למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים *כל ימי חייך ימים שאת עוסק בהן בחיים ולא ימים שאת עוסק בהן במתים. א תני *אם רצה להחמיר על עצמו אין שומעין לו למה מפני כבודו של מת או משום שאין לו מי שישא משואו מה נפיק מביניהן היה לו מי שישא משואו ואין תימר מפני כבודו של מת אסור ואם תאמר מפני שאין לו מי שישא משואו הרי יש לו מי שישא משואו והתני פטור מנטילת לולב תיפתר בחול והתני פטור מתקיעת שופר אית לך מימר בחול לא ביום טוב א״ר חנינא מכיון שהוא זקוק לו להביא לו ארון ותכריכין כיי דתנינן *תמן ב מחשיכין על התחום לפקח על עיסקי הכלה ועל עיסקי המת להביא לו ארון ותכריכין חלילים ומקוננות כמי שהוא נושא משאו. *מאימתי כופין את המיטות משיצא המת מפתח החצר דברי רבי אליעזר ור׳ יהושע אומר ג משיסתם הגולל וכשמת ר״ג כיון שיצא מפתח החצר א״ר אליעזר לתלמידיו כפו את המיטות וכשנסתם הגולל א״ר יהושע כפו את המיטות אמרו לו כבר *כפיתם על פי הזקן ד בערב שבת היא זוקף את מיטתו ובמוצאי שבת הוא כופן. תני דרגש נזקפת ואינה נכפית ר׳ שמעון בן אלעזר אומר ה שומטי

קלבינטרין

דברים ט״ז

א״ר בון כתיב וכו׳. טעמא דמתני׳ דפטור מק״ש הוא דמפרש וכיון שפטור מקבלת מלכות שמים כ״ש דפטור מן התפילין והא דתני להו משום דשייכין אהדדי כדלעיל: אם רצה להחמיר על עצמו. ולקרות ק״ש אין שומעין לו וצריך למחות בידו: למה. אין שומעין לו אם מפני כבודו של מת שמראה עצמו שאינו חשוב בעיניו להתאבל עליו או משום שטרוד הוא שאין לו מי שישא משאו להתעסק בקבורתו ומפרש ואזיל דמאי ביניהו בין הני תרי טעמי אם יש לו אחד מי שיתעסק ויטפל בצרכי קבורת המת דאין ת״ל מפני כבודו לעולם אסור ואי תימא מפני שאין לו וכו׳ מותר דהרי יש לו אחר שיתעסק בו: והתני פטור מנטילת לולב. וקא סלקא דעתיה בי״ט מיירי וא״כ תפשוט דמפני כבודו של מת שהרי בי״ט אינו טרוד לישא משאו ודחי לה הש״ס דתיפתר בחול המועד איירי דעושין כל צרכי המת והלכך פטור מנטילת לולב ולעולם טעמא מפני שטרוד הוא וכשאין לו אחר להתעסק בו מיירי: והתני פטור מתקיעת שופר וכי אית לך למימר בחול. בתמיה לא בי״ט על כרחך הוא וא״כ תפשוט דמפני כבודו הוא: א״ר חנינא. לעולם לא תפשוט דאכתי איכא למימר דמפני שאין לו לישא משאו ובשאין לו אחר מיירי וטעמא דפטור הוא דמכיון שהוא זקוק לו להביא לו ארון ותכריכין שהרי אין לו אחר להתעסק בזה וזה מותר בי״ט כהאי דתנינן תמן פ׳ כ״ד דשבת מחשיכין וכו׳ וא״כ איכא למימר דדעתו להחשיך על התחום להתעסק בצרכי המת וכל היום טרוד הוא וכמי שהוא נושא משאו דמי ולעולם בדאיכא אחר להתעסק בצרכי המת מיבעיא לן אם מותר להחמיר על עצמו ולקרות ק״ש:

קלבינטרין

מסורת הש״ס

ג׳ תוס׳ ברכות יז: ד״ה פטור

ע׳ תוס׳ שם ד״ה ואינו. ובמו״ק כא. ד״ה ואין

שבת קנא.

מו״ק כז. כה״ע ע״ש. וירושלמי מו״ק פ״ג ה״ה

נד״י נ״ב ג״ג כפינו״

עין משפט
נר מצוה

ה
א טוש״ע או״ח סי׳ עא ס״א וטוש״ע יו״ד סי׳ שמא ס״א

ו
ב מיי׳ פכ״ד מהל׳ שבת סמ״ג לאוין ס״ה טוש״ע או״ח סי׳ שו ס״ג

ז
ג מיי׳ פ״א מהל׳ אבל טוש״ע יו״ד סי׳ שעה ס״א

ח
ד מיי׳ פ״י שם ס״ב טוש״ע שם סי׳ ת

ט
ה מיי׳ פ״ה שם הי״ח טוש״ע שם סי׳ שפז

פירוש מבעל ספר חרדים

אעפ״י שמחלוקת ר׳ אליעזר ור׳ יהושע להלך שם: אמר ר׳ בון וכו׳. לשון התוס׳ במכילתין פטור מקריאת שמע בירושלמי מפרש טעמא א״ר בון כתיב למען תזכור וכו׳ ולא תיקשי למה לן האי קרא תיפוק ליה מקרא דבשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה. ככר סקבה רש״י במסכת סוכה בפ׳ ב׳ הישן ולעיל פרק היה קורא גבי חתן כיוצא בזה וז״ל ובלכתך בדרך פרט לחתן ועי״ש: דהוא כמי מצוה איצטריכו לתרי קראי דאי כתיב חד כיון דחתן לאו בהדיא כתיב בקרא הוה אמינא לא פטר הכתוב אלא העושה ועושה מלאכת מצוה בידים או מהלך אבל חתן שהוא יושב ובטל ואינו עוסק אלא טרוד במחשבת בעילה לא פטר הכתוב הלכך נקרא יהירא אשמעינן דפטור מקריאת שמע דטרוד במחשבת בעילה עכ״ל. והאיצטריכו תרי קראי לטירדא דחתן וטירדא דמתו מוטל לפניו דהייתי סוכה דטירדא דמתו מרובה מדחתן ואפילו היה כתוב ובלכתך ולא קרא דימי חייך הוה אמינא פרט למתו מוטל: כל ימי חייך. חייך יתירה דסגי דלכתוב כל ימיך ומשמע בפיר ימיך ימים כל לרבות הלילות כדדרשינן בסוף פ״ק: תני אם רצה וכו׳ למה מפני כבודו וכו׳. לשון המרדכי פי׳ מבעיא ליה אמאי אין שומעין לו מפני כבודו של מת או מפני שאין לו מי שישא משאו ונפקא מינה היכא שיש לו מי שישא משאו דאם תאמר מפני כבודו של מת אסור ואם תאמר מפני שאין לו מי שישא משאו הרי יש לו מי שישא משאו. וכתב ראבי״ה כיון דלא איפשיטא על זה סומכין שמתפללין והולכין לבית הכנסת במקום שיש קרובים שיתעסקו בו עכ״ל: והתני פטור מנטילת לולב. וקס״ד דביום טוב ראשון כמי איירי ואי אמרת טעמא משום דאין לו מי שישא משאו הרי בי״ט כיון דלא מצי להתעסק בו כמי שיש לו מי שישא משאו דמי ומשני דמיירי בחול המועד: א״ר חנינא מכיון וכו׳. וברייתא דלולב אפילו בי״ט: תמן מחשכין וכו׳. גבי שבת בסוף מסכת שבת וכתב הרא״ש לא ס״ל לירושלמי דנוהג אנינות בשבת דהא קתני לקמן בירושלמי גופיה בד״א בחול אבל בשבת מיסב ואוכל כל צורכו אלא מייתי ראיה דשרי להחשיך על התחום בי״ט ק״ו בשבת הלכך בי״ט דשרי לקברו ע״י עממין וגם הוא יכול להתעסק עמהן להחשיך על התחום נושא משאו קרינן ביה וכל דין אנינות נוהג בו אבל בשבת כיון שאין קוברין אותו בשבת אף על פי שמיהר להחשיך בו אין נוהג בו אנינות. וי״א דבין בשבת בין בי״ט אין נוהג בו אנינות אלא סמוך לערב ויכול להחשיך והאי דפטור מתקיעת שופר איירי שלא היה לו שופר בבקר ונזדמן לו בערב וכן אמרו על רמב״ם בהיו בניו מתים בי״ט ולזה שיתקעו לפניו שופר להוא או ידי חובה עכ״ל: מאימתי כופין את המטה וכו׳. במסכת מועד קטן פרק אלו מגלחין מייתי לה בבבלי וכתב הרא״ש וקיי״ל כר׳ יהושע דאין אבילות אלא משיסתם הגולל: הכי דרגש. לקמן מפרש מאי היא ולא היתה כשאר מטות והתם מפרש הרא״ש על מה סמכו אשכנז וצרפתי שאין נוהגין בכפיית המטה:

קלברנטין

מראה הפנים

אפ״ה אף ביום הג׳ ולאחר שהלכו להם אז מניח ביום הג׳ ושוב אינו חולץ אף כשבאו פנים חדשות דכיון שהניח א״צ לחלוץ לר״א וזהו דקאמר אסור ומותר ביום הג׳ דתרוייהו איתנהו והא גופה קמ״ל בהאי לישנא וכן לר׳ יהושע ביום השני לענין הנחה דאם באו קודם שהניח אסור להניח לכתחילה עד שילכו וכשהלכו מותר להניח ובתחילה ס״ל לר׳ יהושע דלעולם חולץ אם באו פנים חדשות אפי׳ משני ואילך עד כל שבעה דסתמא קאמר ואם באו פנים חדשות חולץ וקאי אמשני ואילך ושני בכלל וקאמר עולא הלכה כר׳ יהושע בהנחה בשני והיינו אם לא באו פנים חדשות בתחילה ומדהכריע כר׳ יהושע בהנחה בשני והיינו כל זמן שלא באו פנים חדשות א״כ בשביעית ואח״כ באו חולץ הוא דבשני בפנים חדשות תליא מילתא והלכה כר״א בחליצה כלומר למאי דסבירא ליה לדידיה בחליצה דמשליש ואילך אינו חולץ ואלו כר׳ יהושע בחליצה לא ס״ל דאיהו אפי׳ משני והילך עד שבעה קאמר דחולץ ועולא ס״ל דוקא בשני הוא דחולץ כדאמרן. והתם קאמר למסקנא דרבא קאמר כיון שהניח שוב אינו חולץ:

תני אם רצה להחמיר על עצמו אין שומעין לו וכו׳. ומשמע דהואיל דבעיא דלא איפשיטא היא כרדתי לה לבאי הוכחה מהברייתא דפטור מתקיעת שופר דאיכא למימר דרוצה להחשיך הוא ולפיכך פטור דטרוד הוא ואין הטעם מפני כבודו של מת וא״כ כיש לו מי שיתעסק בשבילו אפשר דאם רוצה להחמיר על עצמו רשאי אבל קשה מהא דלקמן דקתני ואם בירך אין עונין אחריו אמן ואחרים שבירכו אין עונה אחריהן אמן וכי מה ביטול מעסק צרכי המת הוא במה שיענה אמן אלא ודאי דטעמא הוי מפני כבודו של מת וכ״כ הרא״ש ז״ל להכריע מהא דלקמן דאין הטעם מפני שצריך לעסוק בצרכי המת. ובודאי הא לא הוה קשה מידי דהכא לדיחויא בעלמא הוא דקאמר הש״ס דמהסיפא דפטור מתקיעת שופר לא מצינן למיפשט מידי דאימא מפני שטרוד הוא אבל באמת ס״ל להש״ס דעיקר טעמא מפני כבודו של מת וא״כ לעולם אינו רשאי להחמיר עליו וכהאי ברייתא דלקמן דאינו עונה אמן ואי קשיא דאי הכי תפשוט ליה מהאי ברייתא דלקמן דאין הטעם אלא מפני כבודו של מת הא ליתא דאי בעית למיפשט הבעיא מהתם מצינן כמי למידחי דהאי דקתני אינו עונה אמן אינו מחויב לענות אמן הוא ומשום דבסיפא קתני בשבת מיסב ואוכל וכו׳ ועונה אחריהן אמן והיינו דמחוייב הוא לענות אמן דאין אנינות חלה עליו בשבת קתני נמי ברישא דבחול אינו מחוייב לענות אמן ולעולם אם רוצה לענות איכא למימר דהרשות בידו וכדעת רש״י ז״ל שפי׳ ואינו מברך אינו צריך לברך אלא דלפ״ז אי מפרשינן דבשבת מחוייב הוא א״כ בדינא דשבת הוי קשיא לן הך דלקמן דסותר להאי דהכא דמהך דהכא משמע דכשהוא צריך להחשיך חלה עליו אנינות בשבת וי״ט כדשמעינן מהאי דחיה דאוקי לה להסיא דתקיעת שופר ואלו לקמן משמע דאנינות אינה חלה עליו בשבת כלל דא״א לאוקמי להא דלקמן בשאינו צריך להחשיך או בשאין דעתו להחשיך דאם כן הוי משמע הא כשדעתו להחשיך לא יענה אמן ומאי טירדא איכא בעניית אמן לכשנתלק כן אלא על כרחך הא דאמרינן דבשבת מחוייב לענות אמן משום דאין אנינות חלה עליו והדרא קושיא לדוכתה. דהכא משמע דלפעמים אנינות חלה עליו ובהכי אפשר לכוין כוונת התוס׳ בריש פרקין ד״ה ואינו מברך וכו׳ ומייהו לא הא דהכא למה וכו׳ וקשיא סיפא וכו׳ ור׳ נתנ״ל היה אומר דאפשר ליישבו דודאי אם דעתו להחשיך וכו׳ ומיהו האי טעמא לא שייך לטעמא דמשום כבודו ע״כ ולכאורה פשטא הוא דלא שייך לחלק להאי טעמא ומאי ומיהו דקאמרי ועוד הא אכן השתא לכך טעמא דמפני שטרוד הוא קיימינן אלא דשיעור דבריהם כך הוא ומיהו האי טעמא וכו׳ כלומר למאי דקאמר זה כו עונה אמן וא״כ אין כאן משום טרדא ועכ״כ דטעמא הוי מפני כבודו וא״כ קשיא רישא לסיפא בהך דינא דשבת ולא קאי האי תירוצא דר׳ נתנאל וכדאמרן. וכן משמע מדבריהם בפ׳ ואלו מגלחין דף כ״ג ע״ב ד״ה ואין מברכין עליו וכו׳ דלאחר שכתבו בסברת הרא״ש דאין בעניית אמן משום ביטול עסק מצוה וכו׳ הקשו הך קושיא דמקשו הכא בדינא דשבת והניחו בצ״ע וע״ש ומיהו לקושטא דמילתא אין לפרש להא דלקמן דאין עונה אמן היינו לתובא אבל אם רוצה להחמיר עליו הרשות בידו דהא קתני ואם בירך הוא אין עונין אחריו אמן ואם הרשות בידו לברך אמאי לא יענו אמן אחריו וזהו טעמיה דהרא״ש דמדייק מהא דלקמן דאינו רשאי להחמיר עליו ובהאי דיוקא דהתוס׳ דמדייקי בדינא דשבת מרישא לא אתיא הינך הרא״ש לקמן שם בדבריו דלאו דסבירא ליה להירושלמי ברישא דלא אנינות נוהג בשבת אלא מייתי ראי׳ משבת דק״ו לי״ט וכו׳ עיין שם ומתוך מה שכתבתי יתבאר לך בדעת הרמב״ם ז״ל דס״ל דאם רצה להחמיר על עצמו רשאי כדכתב בפ״ד מהל׳ ק״ש בהלכה ז׳ כל מי שהוא פטור מק״ש אם רצה להחמיר על עצמו לקרות קורא וכו׳ וזה קאי על כל הדינין שבהלכה לעיל מהפטורין וכ״כ הב״י בסי׳ ע׳ וע״א וכן הוא דעת הראבי״ה שהביא שם ולדעתי טעמו בדינא דמתני׳ שהיה מפרש דהואיל ברישא דהכא בעיא דלא איפשיטא הרשות בידו הך דלקמן היה מפרש דג״כ לענין רשות קאמר והא דאין אחרים עונין אחריו אמן משום דכיון דלאו בר חיובא הוא אינם צריכין לענות אחריו אמן והלכך היה מפרש להאי ברייתא בגמ׳ דילן ואינו מברך וכו׳ כדעת רש״י שא״צ לברך. ודעת הרא״ש והטור כבר נתבאר פירושו ודיוקיה מהכא וכן קבע הב״י בש״ע י״ד סי׳ שמ״א וי״א וכו׳ כדעת הרא״ש והטור שאינו רשאי להחמיר עליו ולזה הסכימו רוב האחרונים:

מאימתי כופין את המטות. ברייתא זו הובאה גם בבבלי פ׳ ואלו מגלחין דף כ״ז ויש לפרש טעמא דפלוגתייהו לפי הני לישני דפליגי הכא לקמן במשמעות הלשון דכופין דלמאן דמפרש ליבנא דכפיפה ועל שם שהוא נכפף לעפר ס״ל כמ״ד משיסתום הגולל ונגמר סתימת הקבר בעפר אז הוא מתחיל האבילות ולהאי אית דמפקין דמפרשי לשון כפיה

על

תוס׳ הרי״ד

דהלכה כר״א דאינו חולץ ביום ג׳ ולפ״ז יקשה על הירושלמי דלמה קאמרינן דאין תימר דבשני חולץ לית א הלכה כר״א לאוד הא צריך לאשמעינן דביום ג׳ אינו חולץ כר״י דהא ר״א פליג וס״ל דאפי׳ לו ביום ג׳ חולץ ועוד קשה על פרש״י ז״ל דמפרש גבי ר״י ואם באו פנים חדשות וז״ל ו״ס באו פנים חדשות ביום שני חולץ תפלין עכ״ל ז״ל וקשה מאד א׳ מי הכריחו לפרש דר״י ס״ל דחולץ הוא ביום שני ועוד אדרבה ע״כ דר״י ס״ל דחולץ ביום ג׳ דאל״כ כיון דמתקינן לעולא דחולץ ביום שני א״כ יקשה קושית הירושלמי דלימא הלכה כר״י לחוד ולמה קאמר הלכה כר״א אלא ע״כ דר״י ס״ל דחולץ ביום ג׳ וע״כ צ״ל דהלכה כר״א בחליצה דאינו חולץ אבל כד נדייק שפיר ברש״י ז״ל בד״ה ואם באו פנים חדשות ביום ג׳ אפ״ה אינו חולץ תפלין אע״ג דאיכא למיחש דילמא אמרי בשני ימים הראשונים נמי הניח תפלין ולכאורה קשה מאד מאי בעי רש״י ז״ל בזו הגזירה והיכן מצינו רמז רמיזא בהאי גזירה וגזירה מאן דכר שמיה הכא הא בפשיטות הוא כבאו פנים חדשות נתחדש האבילות כדאיתא במס׳ כתובות דף ח׳ לענין ברכה שברתבה כשבאו פנים חדשות עיי״ש ועוד מדמיבעיא לן לעולא אם בשני חולץ בפ״ת ומסקינן דלעולא חולץ בשני בפנים חדשות ובג׳ אינו חולץ ואי משום גזירה מאי כ״מ בין ב׳ לג׳ והנראה לפענ״ד דהנה יש להקשות מאד על הפוסקים ז״ל הרמב״ם ז״ל וש״ע ז״ל שלא הביאו הך דינא דפנים חדשות וכתבו סתם ביום השני לאחר הנץ החמה מניח תפילין הו״ל למינקט דאם באו פנים חדשות אינו מניח לכתחילה ואם באו פנים חדשות לאחר שהניח שוב אינו חולץ דהא לא שמעינן בגמ׳ רק דאינו חולץ אבל לא שמעינן דמניח לכתחלה והוא פלא גדולה לכאורה אבל האמת הוא כך דהפוסקים ז״ל ורש״י ז״ל דייקי בגמ׳ הא דגרסינן משלישי ואילך ושלישי בכלל מותר להניח תפלין ואם באו פנים חדשות אינו חולץ קשה דהו״ל ואם באו פנים חדשות אינו מניח ואינו חולץ ומתחלה הו״ל לאשמעינן עיקר הדין דבפנים חדשות אסור להניח תפלין ואח״כ לאשמעינן דאינו חולץ ע״כ פרש״י ז״ל דבאמת מניח תפלין וכ״ת כיון שמניח לכתחילה האיך סיה הו״א דחולץ הא

כיון

שנויי נוסחאות (שוי״ו) חנינא בשרי״ר חנניא. (שוי״ז) כפיטם בכי״ר ובשרי״ר כפינום. (שוי״ח) מיטתו בשרי״ר מיטותיו.

מערכת הערוך ו דרגש. בערוך (ע׳ גד ה) מביא ע״ז הגמ׳ דנדרים (נ״ו ע״א) מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא. פי׳ מטה עשויה לכבוד שר הבית ואין אדם ישן עליו:

מהר״א גריידץ

בה: המפרש מהר״א פולדא ד״ה תני אם רצה להחמיר על עצמו וכו׳ נ״ב כל זה הוא בתוס׳ בבלי י״ז ב׳ (ד״ה ואינו מברך וכו׳):